

МОДЕЛІ РАЦІОНАЛЬНОГО РОЗМІЩЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

В.М.Ганганов, докторант

У статті висвітлено кластерний підхід вирішення проблеми конкурентоспроможності зернового комплексу України. Обґрунтовано доцільність створення і запропоновано структурну модель агропромислової фінансової групи на базі зернопродуктового комплексу.

Постановка проблеми. В умовах загострення конкуренції між національними товаровиробниками та продовольчими ТНК найбільш ефективною формою захисту перших є створення харчових кластерів, під якими ми розуміємо локально-ієрархічне об'єднання вертикально та горизонтально інтегрованих компаній, фінансових та підприємницьких структур, які забезпечують високу цінову, інноваційну та технологічну конкуренцію продукції, що випускається.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми, пов'язані з агропромисловою інтеграцією та використанням практики кластеризації з метою підвищення ефективності продовольчого комплексу України, привертала увагу багатьох учених (О.Ю.Амосов, А.Ю.Геворкян, О.В.Захарчук, Н.В.Костенко, А.В.Линенко, М.Й.Малік, Л.О.Мармуль та ін.). Проте наукові підходи щодо розробки моделей раціонального розміщення сільськогосподарського виробництва на сьогоднішній день досліджено ще недостатньо.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення результатів досліджень щодо розроблення моделі раціонального розміщення сільськогосподарського виробництва.

Виклад основного матеріалу. Досвід країн Європейського Союзу довів, що кластерний підхід є основою для конструктивного діалогу між представниками підприємницького сектора й держави. Він дозволив підвищити ефективність взаємодії приватного сектора, держави, торговельних асоціацій, дослідницьких і освітніх установ в інноваційному процесі.

Успішна практика кластеризації на Поділлі, Поліссі, Слобожанщині Полтавщині, в Прикарпатті, Севастополі, а також зусилля, докладені в цьому напрямку на Херсонщині, в Придунайї та в деяких інших регіонах, підтверджують доцільність формування інноваційних виробничих кластерів, бізнес-інкубаторів, мегакластерів та підтримки вступу українських кластерних об'єднань у міжнародні кластерні альянси. Процеси кластеризації значно прискорюються на базі співпраці громадських організацій, регіональних ТПП та УСПП, ділових асоціацій та представників різних рівнів влади. Ця практика вимагає державної підтримки з метою поширення кластерної концепції на інші напрями соціально-економічного розвитку в усіх регіонах України.

З метою підвищення ефективності взаємодії між сільгосподаровиробниками й переробниками запропоновано схему кластера зернопродуктового комплексу Причорноморського регіону, суть якого полягає в оптимізації взаємин між учасниками кластера й підвищенні на цій основі ефективності зернового виробництва.

До складу кластера ввійде запропонована нами асоціація «Зерно Причорномор'я», яку пропонується створити на базі підприємств і установ, зв'язаних із зерновим виробництвом, а також переробними підприємствами регіону, фінансовими установами й асоціацією «Аграрна освіта і наука», яку також нами запропоновано створити на базі аграрних навчальних закладів регіону. При цьому організаційно-координуючим органом кластерного формування може бути рада керуючих, що входять до його організацій і установ (рис. 1).

Сучасний етап розвитку економічних взаємин в агропромисловому комплексі характеризується появою нових форм господарювання. Одним із напрямів оптимізації регіонального зернопродуктового комплексу АПК є агропромислова інтеграція. У агропромисловому комплексі є нагальна необхідність створення агропромислових фінансових груп (АПФГ). Це мають бути великі комплекси, що займаються переробкою сіль-

ського господарської продукції, біржі, банки та їх об'єднання: фінансові і страхові компанії.

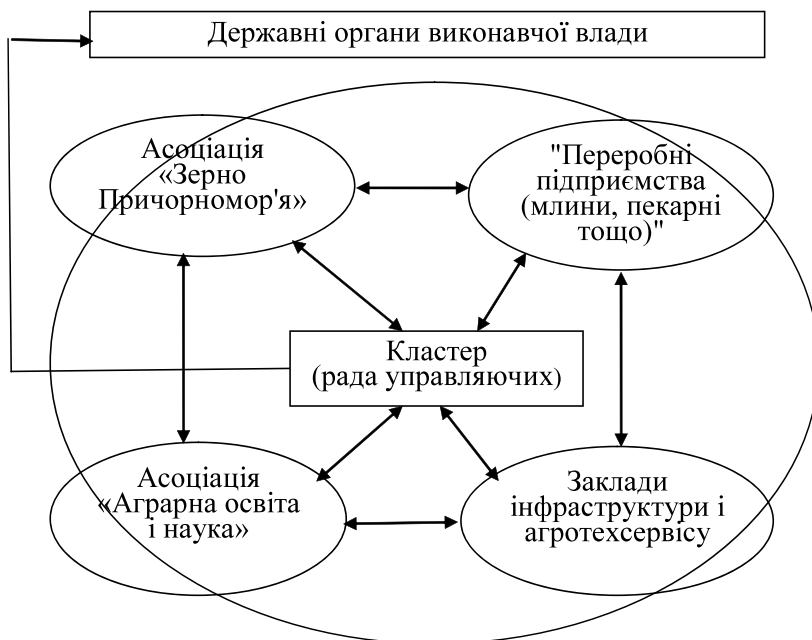
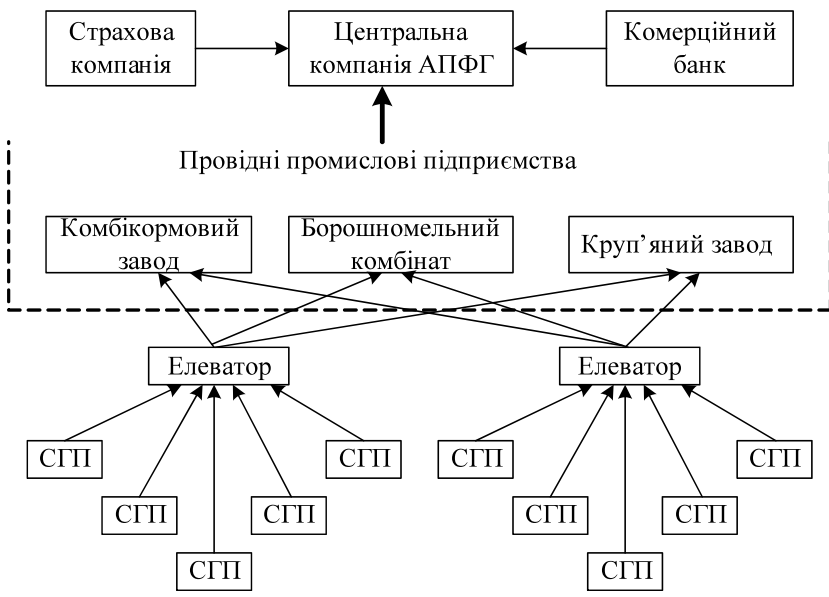

Рис. 1. Пропонована структура кластера в зернопродуктовому комплексі

Взаємовідносини АПФГ із зовнішніми суб'єктами ринку пропонується будувати на взаємовигідних договірних принципах. Відносини групи з державними органами мають базуватися на основі чинних законодавчих документів щодо регулювання її діяльності.

Найбільш важливим джерелом підвищення ефективності за об'єднання підприємств АПК в АПФГ є можливість організації широкого інформаційного обміну. В результаті будуть створені умови для повнішого і стабільнішого завантаження виробничих потужностей підприємств, що займаються збереженням і переробкою зернової продукції.

Отже, пропонуємо створити АПФГ на базі зернопродуктового комплексу. Саме промислові підприємства з переробки зернової продукції мають бути центром такого об'єднання, як АПФГ (рис. 2). По-перше, тому що саме ці підприємства посідають чільне місце в технологічному ланцюжку з виробництва хлібопродуктів, а по-друге, їх матеріально-технічна база на сьогодні є менш зношеною на відміну від сільськогосподарських підприємств, елеваторів, транспортних організацій, що потребує мінімальних вкладень фінансових ресурсів з їх відновлення на первинному етапі.

де: СГП – сільськогосподарські підприємства.

Рис. 2. Структурна модель вертикально інтегрованої АПФГ у зернопродуктовому комплексі

Для більшої ефективності здійснення етапу планування виробничого циклу в рамках АПФГ шляхом об'єднання технологічно взаємозалежних підприємств нами пропонується

економіко-математична модель, метою якої є розробка ефективного механізму функціонування групи.

Цільова функція Z виражає максимум прибутку від реалізації готової продукції, зокрема хлібопродуктів, за рахунок досягнення максимально можливої рівноваги між ціною на готову продукцію та сукупними витратами на її виробництво й складається з п'яти блоків:

$$Z = \{S1 + S2 + S3 + S4 + S5 \} \rightarrow \max, \quad (1)$$

де: $S1$ – блок реалізації готової продукції;

$S2$ – блок витрат на виробництво зернової продукції;

$S3$ – блок витрат на збереження зернової продукції;

$S4$ – блок витрат на переробку зернової продукції;

$S5$ – блок, де враховуються транспортні витрати та витрати на реалізацію готової продукції.

Як вихідну інформацію для формування й оптимізації економіко-математичної моделі використано фактичні дані роботи ЗАТ “Миколаївхліб” за 2006р. Оптимальне значення прибутку агропромислової фінансової групи від реалізації борошна становить **65939,5** тис. грн за заданих умов.

Розподіл загальної суми прибутку між учасниками агропромислової фінансової групи здійснюється таким чином: спочатку – банку, потім частина прибутку, що залишилася, розподіляється пропорційно між усіма учасниками відповідно до їх витрат на окремих етапах виробничого циклу, у результаті чого рівень рентабельності всіх підприємств АПФГ сягає **115,5%**.

Отже, на підставі розрахованих коефіцієнтів економічної доцільності можна зробити висновок, що за участі борошномельного заводу в АПФГ його прибуток зростає в **3,1** раза порівняно з результатами діяльності поза групою, елеватора – у **4,4** раза, аграрних підприємств – у **2,2** раза. Зростання фінансових результатів забезпечується можливістю реалізації продукції АПФГ на зовнішньому ринку за вищими цінами.

Застосування розробленої економіко-математичної моделі до конкретних підприємств зернопродуктового комплексу АПК дасть змогу одержувати інформацію про оптимальні показники економічної ефективності останніх від їх участі в діяльності агропромислової фінансової групи.

У цей час наукою й практикою розроблено й втілюється в життя різні агропромислові формування, що відрізняються за галузевим складом підприємств-учасників, тіснотою взаємин, відношенням до власності, керованістю. У кожному випадку організація й функціонування інтегрованої структури залежать від різноманітних факторів і повинні відповідати можливостям учасників, специфіці території, особливостям комплексу, у рамках якого здійснюється інтеграція.

Зерновий комплекс варто розглядати як сукупність підприємств і організацій, що займаються виробництвом зерна, зберіганням, оброблюванням (очищення, сушіння й т.п.), переробленням на борошно, крупу й інші зернопродукти.

Висновки. Найбільш перспективною формою конкурентоспроможності продовольчого комплексу країн Європи є кластерна модель, що дозволяє максимально ефективно використовувати природні, людські, інтелектуальні та фінансові ресурси у локалізованих продовольчих системах шляхом створення оптимізаційних моделей випуску інноваційно-інвестиційної продукції. Встановлено, що пріоритетним для України може бути зерновий кластер. В основу механізму взаємин підприємств і організацій у складі кластера варто покласти принцип рівної окупності нормативних витрат усіх учасників, що забезпечить їм рівні умови господарювання й однакову зацікавленість у випуску кінцевої продукції.